

Volt egyszer egy kisfiú

Volt egyszer egy kisfiú, aki olyan pici, a külvilágtól eldugott faluban élt, ahol nem volt villany, 25 kilométer távolságban volt a vasút, 35 km távolságban volt a kórház, 46 km-re volt az első város (Kassa), nem ismerték a vezetékes vizet, meg az angol WC-t, és nem ment át rajta az országút (ma úgy mondanánk, hogy zsák falu volt). A magyar határtól 6 kilométerre. A falu közvetlenül szembe látott a szlovákiai Kolysói Havasok, állandóan hósapkás csúcsaival, ahonnan télen-nyáron fújta a szél a nagyon hűs levegőt. A legmelegebb nyári időben is naplemente után pulóvert kellett felvenni. ennek következtében a mezőgazdaság is nagyon gyengén produkált a hideg, agyagos, helyenként mocsaras területen. Itt nem ismerték az őszibarackot, a görögdinnyét, az édes szőlőt, a cukorrépát és még több olyan gyümölcsöt, amely meleg földet és meleg időjárást kívánt. Ezzel szemben nagyon sikeres volt a szarvasmarha, juh, ló és mangalica sertés tenyésztés és az ehhez szükséges takarmányok termesztése. A termőföldek aranykorona értéke 7-11 akr. érték között mozogtak, ami az országban a legalacsonyabb. A gazdák egymás közötti megállapodása alapján nem tenyésztettek kecskét és libát, mert ezek az állatok a legelési szokásukkal több kárt okoztak, mint amennyi hasznot hoztak volna.

A faluban nem voltak „nagygazdák” csak középbirtokosok, de nem voltak nincstelen parasztemberek sem. Kb 50-55 gazdasági munkás és 10-15 mesterember volt a lakosság összetétele. Ezzel szemben volt 3 alsó tagozatos iskola (6 elemivel), volt aktív kultúrház, önálló Körjegyzőség, de nem volt rendőrség, vagy csendőrség és sajnos nem volt orvos a faluban. De heti rendszerességgel, ill. ügyeletben orvoshoz lehetett jutni (ma is így van). Volt saját postahivatal és vezetékes telefon és napi egy alkalommal Miskolccal összekötő autóbuszjárat, amelynek a végállomása a faluban volt, a személyzet is ott lakott. Volt Hangyaszövetkezeti vegyesbolt és kocsmá. A falu nagy kiterjedésű erdőkkel rendelkezett, amelyben jelentős vadállománya is volt. A lakosság 99%-a reformátusvallású volt, csak egy 3 tagú katolikus család lakott a faluban, akik a szomszédfaluba jártak át templomba. Ősszel az erdők mezők remek gyümölcsöket teremtek pl. som, áfonya, kökény, boróka, vad szeder, vadalma és vadvadkörte, és rengeteg féle szilva, de a nemes alma és körtefajták is jól megteremtek, bár soha senki nem foglalkozott gyümölcspermetezéssel. Ma úgy mondanánk, hogy „bio” gazdálkodás folyt, de szerintem nem is volt szükség mesterséges növényvédelemre. Nyugodtan ki lehet jelenteni, hogy a falu 1945-ig a béke szigete volt, ami azután történt, az ebbe az írásba nem fér bele!

Én 8 éves koromig éltem ott, majd ezután (nem önszántamból), megkezdődött a nagyvilági bolyongásom. De mielőtt ez megkezdődött volna, 6 éves korom karácsonyi ajándéka között kaptam egy könyvet, amely az egész további életemre kihatással volt. A könyv címe Sztrókey Kálmán: „Száz kísérlet” volt, majd később megkaptam a második kötetet is, amelynek címe: „Még száz kísérlet” volt. Mielőtt még valaki azt mondaná, de hiszen akkor még nem is tudtál olvasni, az téved, mert még nem voltam 5 éves, amikor már tudtam írni, olvasni és számolni (na meg rengeteg paraszti furfangosságot, amelyet a kocsisoktól, szobalányoktól és más autentikus személyektől tanultam meg). A Sztrókey könyvek lényege éppen az volt, hogy minden anyagi befektetés nélkül, a ház körül található, drótokból, szögekből, cérnaorsóból, cin csatorna lemezből, befőttesüvegből és sósvízből, remek dolgokat lehetett fabrikálni. Így elő lehetett állítani kifestésű áramforrást, feszültségmérőt, árammérőt, működő önjáró autómódellet, helyi zseblámpaégős világítást és még nagyon sok minden mást. Én ezeket mind végig csináltam és nagyon büszke voltam erre a tudásra. Nagyon vágytam arra, hogy egyszer olyan helyre kerüljek, ahol már villanyáram is van, de ez csak 10 éves koromban sikerült, amikor bekerültem a sárospataki Református Főiskola Gimnáziumába (sajnos ezt az iskolát 1949-ben államosították és ezért nem gimnazistaként rúgtak ki onnan, hanem mint 8. általános iskolát végzett diákot). A sárospataki éveimben az (akkori nevén) Angol Internátusban laktam, nagyon nagy egyházi fegyellemmel nevelve. Mindkét intézményre nosztalgiával és visszatekintve is nagyon nagy elismeréssel emlékszem vissza. Ott nem voltak társadalmi különbségek és semmi féle más megosztottság, mindnyájan egyformák voltunk és ez a nevelésre nagyon jó hatással volt (ez a későbbi életemre nézve nagy kihatással volt).

Közmunka az Internátus parkjában

Az iskolaév elején szerveződtek a különféle szakkörök (amiért nem kellett külön fizetni), így többek között a „rádiós” szakkör is, ahova gyorsan beiratkoztam. A szakkör vezetője egy helybeli „Rádiójavító és Kerékpár Műszerész” kisiparos volt. Ez az ember megszállott örültként mindent elkövetett, hogy meg ismerjük és megszeressük ezt a sokoldalú és rohamosan fejlődő szakterületet. Én hasonló megszállottsággal szívtam magamba ezt a tudományt, mellette kénytelen voltam az iskolai tanulmányokat is eredményesen megtanulni, mert a szakkörön való részvételnek ez volt a feltétele. A mester rövid idő múlva felfigyelt rám és megengedte nekem, hogy a szabadidőmben a műhelyében dolgozhassak, apróbb javítási munkákon. Közben figyelte a tevékenységemet és szükség szerint külön is elmagyarázta

szakmai dolgokat. Lassan kezdtem ismerkedni a rádiótechnikával is, amit a „Rádióvilág” c. lap járatásával még fejlesztettem is. Ez az újság nagyon törekedett arra, hogy az ifjúság könnyen és jól megtanulja ezt a szakterületet. Ők már látták azt, hogy a technikai fejlődés ezen a téren milyen nagy lépésekkel fejlődik. Rendszeresen voltak benne olyan leírások és rajzok, amelyek segítségével bárki, aki akart, működőképes telepes vagy hálózati rádiót építsen magának. Voltak olyan rádiós boltok, akik az újságban megjelent rádió leírások alapján, hajlandók voltak a szükséges alkatrészeket egy zacskóban, nagyon olcsón postán elküldeni. Az én ilyen partnerem Éry János rádiókereskedése volt, ami Budapesten a Margit körút 40-ben működött. Ez a bolt az államosításkor eszpresszóvá alakult! Éri úrnak fogalma sem volt arról, hogy az Ő megrendelő partnere egy gyerek. Még ma is meg vannak a katalógusaim és a levelezések egy része. Persze a kollégiumban nem csak engem érdekelt ez a téma, ezért aztán többen együttműködve igyekeztünk a saját rádióinkat megépíteni. Ezt titokban kellett csinálnunk, mert mindenhez engedélyt kellett kérni, de nem biztos, hogy azt meg is kaptuk volna.

Egy kis kitérő:

Mielőtt még bekerültem volna a Kollégiumba, otthon már megtanultam a legegyszerűbb rádiókészítését, az úgynevezett kristály-detektoros készüléket. Ez minden telep nélkül bizonyos dróttekercs, egy vaspirit kristály és egy forgókondenzátorral ún. rezgőkört alkotott, amely segítségével egy fülhallgatón keresztül, már képes volt rádióadásokat fogni. A kristályt egy krumpli is helyettesíthette és kondenzátor nélkül is működött, de a vétel nagyon időjárás függő volt. Bármilyen hihetetlenül hangzik, ez esetben a mesterem egy 3 elemi iskolát járt tanyasi juhász ember volt. Ez az ember teljesen abból a fajtából származott, mint a havasi székely pásztorok. Egy olyan polihisztor képességekkel megáldott ember, aki az állatgyógyásztól a szűcs tevékenységig mindenhez értett. Ő volt a messze földön ismert órajavító is, aki egy birkaherélő kést használva csavarhúzóknak, a legtöbb zsebórát, vekkert és faliórát sikeresen meg tudta javítani. De jól értett a gépészeti dolgokhoz és a kovácmesterséghez is. Messze földön az Ő által barkácsolt detektoros rádiókat használták a falusi emberek. Valószínű, hogy a gyerekcsináláshoz is jól értett, mert 9 saját lánygyereke mellett állítólag, több meddőnek kimondott menyecske gyermekének is Ő volt a valódi apja. A családunkat és engem nagyon szeretett, kis srácként sokat voltam nála a tanyán. Nyári esténkét az egész faluban áhítattal hallgattuk a hegyről jövő szép tárogató muzsikáját. Kincs volt ez az ember, akit a TSz-esítéskor bekényszerítettek a faluba és a tanyáját megsemmisítették. Ott nagyon hamar egy részeges lumpenproletárrá vált, és így halt meg. Én nagyon tiszteltem

és még ma is örülnék, ha a sors ilyen tehetségekkel áldott volna meg. **Békeporaidra Vaskó János bátyám!**

A kollégiumban hamar kiderült, hogy nem csak engem érdekel a barkácsolás, meg a rádiótechnika, hanem vannak hasonszőrű barátaim, akikkel nagyon jól megértettem magam. Az agresszív tulajdonságaim miatt hamar én lettem a „bandavezér”, ezért aztán mindenki tőlem várta azt, hogy a barkácsoláshoz szerezzünk egy olyan zárható helyiséget, ahol csak mi tevékenykedünk és a szerszámainkat sem viszi el senki. A szakkörvezetőnk közbenjárására az igazgatónk szíve is megpuhult és a kollégium harmadik emeletén, a folyosó végén üvegfallal lezárt, pár négyzetméteres helyiséget megkaptuk, azzal a feltétellel, hogy a tanulmányi eredményeink nem romolhatnak. Ennek a sikernek nagyon örültünk és gyorsan belaktuk a helyiséget, majd nekiálltunk a várva várt „egycsöves” valódi telepes rádiónk megépítéséhez.

Persze ez a pénztelenségünk és csekély szabadidőnk miatt nagyon lassan ment (az írásom végén mellékelek egy olyan levelet, amelyet Édesanyámnak írtam pénzügyeim segítségkéréseként). Az idő gyorsan haladt és ránk köszöntött a hideg őszi idő, majd a tél. Mi nagyon fáztunk, mert az egész kollégiumban egyáltalán nem volt fűtés az akkori országos szénhiány, meg a pénztelenség miatt. Meg kell jegyezni, hogy én 4 évig laktam ott, de végig fűtetlen épület volt. Az iskolában volt fűtés, de ott is nagyon szolidan. Ennek ellenére soha nem voltunk megfázva, (csak reumásak lettünk, de azt ekkor még nem érzékeltük). Az iskola előírásainak megfelelően, mindnyájan rövidnadrágos Bocskay ruhába jártunk. Télen erre még felvehettünk egy melegítő nadrágot. Az iskola szabályzata szerint hosszúnadrágot csak 14 éves kortól, a Konfirmálás után volt szabad viselni. Ez már bizonyos rangsorolást is jelentett a korosztályok között. Sajnos én ezt a kort már Sárospatakon nem értem el, mert amint ezt korábban is jeleztem, akkor már Budapesten voltam műszerész tanuló!

Falusi gyerekként nem értettük, hogy a helyiségekben mindenütt ott voltak az öntöttvas radiátorok, hát akkor miért nem lehet ezekben melegvíz? Így volt ez a mi barkács műhelyünkben is. Sok tanakodás után úgy döntöttünk, hogy ha a radiátorokban van víz, akkor azt csak valahogyan fel kell melegíteni (nem tudtuk, hogy a rendszer, az elfagyás ellen, le van ürítve). Azt gondoltuk, hogy ha valahonnan összeszedett fahasábokat bedugunk a radiátor nyílásaiba, majd azokat meggyújtjuk, akkor ez felmelegíti a vizet és pár órára meleg lesz a helységben. A remek ötletet tett követte és a csapat összehordott a Parkból egy csomó faágat, majd szépen beraktuk a kigondolt bordák közé és már is lobogott a láng, és közben jó nagy füst keletkezett, amit a szabadba nyíló ajtón keresztül igyekeztünk kiengedni. Na de a füst nemcsak arra ment, hanem a hálóterem felé is, ezért

rögtön lebuhtunk. A felügyelő tanár úr hamar megjelent, eloltatta velünk a tüzet bezáratta a helység ajtaját és mindnyájunkat nádpálcával jól elfenekelt, közben harag nélkül elmagyarázta, hogy akár az épületet is felgyújthattuk volna, ha nem oltjuk el a tüzet. Ezek után egy pár napig nem mehettünk be a helységbe. Közben folyton azon tanakodtunk, hogy hogyan tudnánk mégis fűteni. Az újabb ötletünk az lett, hogy egy nagyobb méretű festékes kannából csinálunk egy kályhát, amelynek a füstcsövét bekötjük a kéménybe és mindenféle hulladék fával remekül fogunk legálisan fűteni. A kollégium kertjéből úgy láttuk, hogy az épület egyik kéménye éppen a mi helyiségünk egyik falába van építve, csak azt nem tudtuk, hogy ez a kémény, pontosan hol megy a falban. A kalandregények alapján támadt ötletünk az lett, hogy addig kell kocogtatni a falat, amíg a faldöngésből megállapítható lesz a kémény nyomvonala. Napokig kocogtattuk a falat és a fülünket a falhoz szorítva vártuk a visszhang változását, de sajnos nem jártunk sikerrel. Ekkor pattant ki az Isteni szikra az agyamból, hogy egy forradalmian új módszert fogunk alkalmazni. Én felmászok a tetőre és a tetőnyergen lovagolva elmászok a kéményig, majd ott egy madzagra kötött vasdarabot belógatok a kéménybe, amelynek lóbálásával, belülről kocogtatom meg a kémény falát.

A gondolatot tett követte és én a negyedik emeleti Manzárd szobák egyikének az ablakán kimásztam a széles ablakpárkányra, majd háttal a falhoz lapulva elaraszoltam a tetőkiszögeléséig és így máris át tudtam mászni a nagyon meredek cseréptetőre. Ez egy nagyon meredek és magas tető, amire így épeszű ember (még tetőfedő sem) mert volna felmászni, de más út nem volt a számomra. Így láttam az amerikai gengszter filmekben is! Az attrakcióm sikerrel járt, mert valahogy mégis elértem a kéményt és belógattam a vasat, a társaim pedig néma csendben, a fülüket a falhoz tapasztva figyelték a jelzésemet. Azt sajnos nem vettem észre, hogy már az ablakon való kimászásom óta a kollégium szigorú igazgatója, Szabó Gyula Tanár úr, folyamatos szemtanúja az eseményeknek. Közben egy szót sem szólt, mert attól félt ezzel megijeszt és leesek a tetőről. Majd amikor hősként ünnepeelve újra visszamásztam a hálóterembe és kimentem a lépcsőházban, akkor eget rengető baritonjával fölördített nekem „te fiú azonnal gyere be az irodámba”!

A parancsot tett követte, amely után higgadt nyugalommal elmagyarázta nekem, hogy mekkora marha vagyok és rögtön íratott velem egy az Édesapámnak szóló levelet, amelybe leírva a történetet, kellően kiszínezve azt is, *hogy én egy*

fékezhetetlen felelőtlen gazember vagyok, aki a tetteimmel állandó rettegésbe tartom a teljes tanári kart. Ezek után remélem, hogy Apám ebből levonja tanulságot és nem csak megfenyít, hanem az iskolából és a kollégiumból végleg eltávolít. A levél elküldése után aztán megint jó nagy nádpálcás kezelésben részesültem, de ekkor én már annyira beleéltem magam a kéménykeresésbe, hogy már semmi más dolog nem érdekelt. Egy-két nap múltával az egyik éjszaka megálmodtam azt, hogy a kémény egész pontosan hol megy a falba. Az álomból azonnal felébredtem és kirohantam az ágyamból, majd bementem a „műhelyünkbe” és egy ceruzával megjelöltem a megálmodott helyet, majd visszafeküdtem és nagyon jóízű alvásba merültem. Másnap, a dolgot megtanácskoztam a barátaimmal, mindnyájan alig vártuk, hogy vége legyen a tanításnak, máris rohantunk a falvésés elvégzésére. És csodák csodája a kémény valóban ott volt, ahol megálmodtam! Hát ez aztán igazi nagy diadal lett és évekig profitáltam a sikerből.

A kályhát valóban létrehoztuk és tavaszig élveztük a melegét. Az igazgató úr ez esetben teljesen elképedt, és tavasszal azon a címen vette el a helyiséget tőlünk, hogy ez így milyen remek felügyelő tanári hálószoza lesz. Addigra azonban már elkészítettük az életünk első működő, „egycsöves” telepes rádióját, amellyel húsvéti ajándékként megajándékoztuk a családjainkat. Ez nagyon nagy szakmai sikernek is számított és ezért mi már a többi diák előtt megkülönböztetett tekintélynek örvendtünk. Visszagondolva a tetőn mászkálásra, ma sem értem miért nem volt bennem félelem és több óvatosság. Ezt a mászkálási szokásomat sokáig megtartottam és ezért a baráti körömtől a Csíta (Tarzán majma) elismerő nevet kaptam. Az öntelt pimaszkodásaim odáig fajultak, hogy az iskola tornatermében felszerelt mászókötelek és mászó rudakon épen úgy ugráltam min Csíta. Sajnos két év múlva egy földi balesetem miatt többé már nem voltam képes ilyen mutatványokra. De ez már egy másik történet.

Megjegyzés:

A további életem során több, minimum 10 esetben álmodtam meg olyan műszaki probléma megoldását, amelyet ébren sok fejtöréssel nem sikerült megoldani. Ma már kisebb létrák magasságát sem tartom biztonságosnak, valami elromlott bennem!

Édesanyámhoz írott leveleim egyike, amelyben rádió alkatrészeket kértem (sajnos nem is sejtettem, hogy Anyácskám nagyon nagy anyagi nehézségekkel küzdve él). És bármennyire szeretne volna teljesíteni a kéréseimet, azokat semmiképpen nem tudta volna megoldani!

A levél mindenben megfelel az eredeti kézirásos levélben írottaknak, beleértve a helyesírási hibáimat is. Emlékeim szerint a levél írásakor a 7-es volt a legjobb osztályzat.

19 sz. levél. 1949.II.3. Sárospatak

Drága jó Anyácskám!

Már olyan régnek tűnik fel előttem, amióta nem láttalak. Már három hete itt „poshadok” mint a „rohadt” uborka. Ne haragudj, hogy eddig nem írtam. De itt a félév és azt vártam. A fogaimat ingyen kikezelik. Szombaton kaptam a „Hope Collage”-tól egy pulóvert, meg egy kezes-lábast. Mindegyik pont jó rám. Ne haragudj, hogy megint kérek tőled. Most az volna a kérésem, hogy amit itt felsorolok, az küld el nekem.

1 db DLL 21 rádiócső (Tungsram)

1 „ Csőfoglat

1 „ 500 cm Trolitur forgó kondenzátor

1 „ 250 cm Bakelit forgó kondenzátor

1 „ Tekercskészlet, leírás szerint

3 „ Góliát rúdelem

10 ” 3 voltos (rúd) zseblámpaelem

1 „ 5000 cm, 1 db 2000 cm, 1 db 100 cm keramit kondenzátor

1 „ 10 cm (keramit) kondenzátor,

2 „ 2 Mohm ellenállás

1 „ 0,06 Mohm ellenállás

1 „ 1,8 ohm ellenállás

9 „ Banánhüvely

2 „ Kezelőgomb (Marpax 112 F)

1 „ Kis kezelőgomb

2 „ Görgő

Bakelitlap, fémszalag (8x1 mm), Kötőhuzal, 6 mm-es tengely darab, fejhallgató.

Mind ezek kaphatók Nagy Andor rádió alkatrész szaküzletében Budapest. IV. Múzeum körút 11. Telefon 188-688. Úgy kérjed, hogy egy egycsöves világvevőhöz kellenek az alkatrészek. Lehetőleg kérjél kapcsolási rajzot is. Kérném szépen ezeket, amit itt megírtam, lassacskán, mikor van egy kis pénzed, akkor vegyél egy- egy darabot.

Nagyon kérlek, hogy tedd ezt meg nekem.

A félévi bizonyítványt megkaptuk. Hála Istennek sokat sikerült javítani.

A jegyeim a következők: xM=most, xN=negyedévkor,

	M	N		M	N	
Magatartás:	3m	3	Fizika:	3j	2	m= maradt
Vallás:	5r	6	Számтан:	5j	4	r= rosszabb
Magyar:	4j	3	Rajz:	3r	5	j= jobb
Történelem:	5	5	Ének:	4	4	
Földrajz:	4	4	Torna:	5j	2	
Angol:	2	2				
Emberélete:	5	5	Általános eredmény:	Közepes		

Ezek a félévi jegyeim, nagyrészt javult. Csak a kutya angolt nem értem sehogy sem. Nem tudom otthon, mi van, mert még semmi levelet nem kaptam, pedig én már kettőt írtam. Nagyon örülnék, ha tudnál venni egy rádió szakkönyvet. Levelet minél hamarabb írd. Sok szeretettel csókol, rádió szakkönyvre „éhes” fiad.
Gyula

*****

Budapest, 2017.10.05.

Jakabfalvy Gyula (81 éves)
vlt pataki diák

A „zsákfalu” kifejezésről jut eszembe egy Rákosi korabeli veszélyes vicc, ami állítólag meg is történt: A Szolnoki főpályaudvar felújítása után az ünnepélyes átadáskor az első beszédet mondó Bebrits Lajos (akkori Közlekedési Miniszter), így kezdte beszédét: **Elvtársak! Én nem vagyok Szolnok**, ezt nézzék el nekem. Ekkor a vasutasok tömegében megszólalt egy érces hang és azt mondta: Persze, hogy nem vagy **Szolnok**, mert akkor rajtad menne keresztül a Debreceni gyors. Ez után néma csend és mindenki a levegőbe bámulva várta a bátor felszólaló letartóztatását. Szerencsére sohasem derült ki a tettes személye.

*****